

славянская сказка. - Л., 1979).

При вивченні мотивів (жанрів, сюжетів, образів) важливу роль відіграє історичний підхід і врахування національних особливостей фольклорних творів. Дотримання цього принципу полягає у дослідженні співвідношення окремих мотивів з певними історичними реаліями, особливостями первісного міфологічного світобачення.

Багато міфологічних мотивів були спільними для праформ сучасних легенд і казок, дій, що визначали релігійно-магічну діяльність людини.

Спадкоємність багатьох міфологічних образів очевидна, але для встановлення їх первісного значення і шляхів трансформації потрібне врахування конкретних історичних умов і духу часу.

«Навіть найфантастичніші образи фольклору мають свою основу в реальній дійсності» (4, С. 115).

Досліджуючи казку, слід звертати увагу на можливі причини виникнення того чи іншого міфологічного казкового мотиву. Така установка сприятиме успішному вирішенню завдання типології міфологічних мотивів і допоможе краще орієнтуватися у багатому матеріалі з міфології. До цього завдання треба поставитися відповідально, щоб не повторити помилок минулого і не відшукати в кожному казковому мотиві міфологічних ознак.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникін В. Русская народная сказка. - М., 1959.
2. Бараг Л. Г. и др. Сравнительный указатель сюжетов: Восточнославянская сказка - Л., 1979.
3. Волков Р. Сказка. - Одесса, 1924.
4. Пропп В. Фольклор и действительность. - М., 1979, С. 115.
5. Рошьяну Н. Традиционные формулы сказки. - М., 1974.

КОЗЛОВ Р. А.

ДЕЯКІ ЧАСОВО-ПРОСТОРОВІ АСПЕКТИ ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ

Всебічне пізнання навколишнього світу - невідемна, а то й визначальна риса людини. Одними з важливих і

важких аспектів, що пізнаються, є часово-просторові - осмислення темпоральних і локумних параметрів світу.

Людина існує в багатьох «світах» - об'єктивному, морально-етичному, політичному тощо. Пізнання цих світів - завдання не тільки спеціалістів, але й пересічної людини. Особлививі характеристики має світ художній, світ мистецтва, зокрема драматургії. Ми спробуємо розглянути процес формування часових та просторових аспектів драматургічного світу - хронотопу драматургічного твору.

У своєму реальному житті людина досягає об'єктивний час та простір (незалежні від неї рухи та цикли природи), реальний (виміряні елементи об'єктивного), суб'єктивний (психологічно деформований реальний) та вигаданий (штучно, свідомо чи несвідомо створений).

Власне свідомо вигаданий час та простір - основа хронотопу твору мистецтва, оскільки саме він формує вихідні характеристики та закони, за якими буде розвиватися дія і будуть формуватися умови її протікання.

За допомогою відкидання («небрання до уваги») певних циклів та характеристик об'єктивного, реального та суб'єктивного часу і простору, їх видозмінення митцем твориться базовий хронотоп твору.

У драматургії вивчення цієї підструктури має важливе значення для розуміння загальної логіки дії, її цілісності.

Як і в житті, у творі мистецтва вимірювання персонажами, деформація їхньою психікою базового хронотопу, а то й створення на його основі власного вигаданого (зрозуміло, це все залежить від авторського задуму, і надання самостійності діям персонажів межує з нерозумінням процесу творчості, однак, таке формулювання зумовлене баченням твору як окремого світу) веде до виникнення таких хронотопічних підструктур, як реальна, суб'єктивно-персонажна, хронотоп спільноти (групи людей, родини, класу, суспільства...), кожна з яких має особливий зміст, форми вираження, ознаки та функції.

Літературознавче вивчення окресленої структури хронотопу у поєднанні з іншими аспектами дає цінні результати. Так, суб'єктивно-персонажний хронотоп допо-

магає зрозуміти образну систему твору, визначити рівні розвитку окремих персонажів, зміни, що відбуваються у їхній свідомості. Важливого значення це набуває при вивченні драматургії, де сутність персонажу можна виявити майже виключно з його дій, вчинків, слів інших діючих осіб.

Однак найважливішим завданням вивчення хронотопу є усвідомлення змісту загальної категорії авторського хронотопу в конкретному творі, групі творів, творчості письменника.

Ця структура не тотожна стартовому вигаданому часо-простору, що зумовлено багатоплановістю, нелінійністю художнього тексту, видзначеними багатьма дослідниками, які впливають, поглиблюють, деформують вихідну структуру хронотопу.

Авторський хронотоп вбирає в себе усі часові та просторові елементи твору, подаючи таким чином реципієнту уявлення про світогляд автора, його стиль, глибину мислення. Тому, звичайно ж, не слід обмежуватися визначенням «рамок твору» (стільки-то років і стільки-то м²) - ця категорія набагато складніша й вагоміша в загальному вивченні твору.

Окреслення бодай головних форм вияву, ознак і функцій літературного хронотопу - завдання монографії, і його можна здійснити лише після синтезу наслідків аналізу значної кількості творів. Ми ж обмежимося загальною картиною структури хронотопу - системи часових та просторових елементів твору літератури.

ПРИСЯЖНА Т. М.

ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКОГО МИСЛЕННЯ В ОСТАННІХ ПОВІСТЯХ М. КОЦЮБИНСЬКОГО

Питання авторського мислення в творах літератури турбують літературознавців давно: від Платона та Аристотеля до нинішніх дослідників. Крім того проблемами специфіки художнього (образного) мислення активно цікавляться психологи, соціологи й інші людино- та суспільствознавці.